

Lord Pakenham värvat röster i Oxford 1945 med bustrun och tre av sina (numera) åtta barn.

Anspråkslös politiker

LORD PAKENHAM, som nyligen givit ut sina memoarer (*Born to Believe*, Jonathan Cape, 18 shilling), är inte någon märklig person och har inte någon märklig karriär att redovisa; den engelska kritiken har också antytt att självbiografien är onödigt. Född 1905 som yngre son i en gammal adelsfamilj — fadern, femte greven av Longford, stupade vid Gallipoli och har beskrivits som den tappraste av de tappra — uppfostrades Pakenham i Eton och Oxford och hade länge de på en gång slapp och extremt konservativa åsikter som var miljöns. I mitten av 30-talet blev han emellertid under inflytande av intellektuella kamrater radikal socialist och senare assistent vid lord Beveridges stora utredning. Han lyckades inte ens vid 1945 års val vinna en plats i underhuset, men Attlee, som behövde några partivänner i överhuset, gav honom en mindre post i regeringen (inte i kabinettet) och utnämnde honom till lord Pakenham; sedermera tjänstgjorde han i tur och ordning som minister för Tyskland, för det civila flyget och för sjöförsvaret, dock utan att någonsin bli medlem av kabinettet.

Det finns likväl ting i hans memoarer som ger dem ett inte ringa intresse; enligt min mening är de mera läsvärda än exempelvis Daltons också i vår utgivna självbiografi, trots att Dalton som politiker spelat en långt viktigare roll. Pakenham verkar inte betydnad, snarare tvärtom; han tycks inte ha gjort några större insatser, han säger ingenting märkvärdigt och har inga större hemligheter att avslöja. Men han företer en förening av ärlighet, anspråkslöshet och harmoni som man sällan möter i livet och nästan aldrig i memo-

arer. Av det högmod som är ett slags dålig ersättning för självtrivsel finns här intet spår. Pakenham framhåller att han inte har mycket att skryta med, och att han i alla fall ibland måste berömma sig själv en smula, han erkänner okunnighet och misstag i skilda sammanhang, han talar till och med om tillfällen då han gjort sig löjlig och att han var en impopulär karriärst i skolan — men samtidigt är han nöjd och glad, utan kverulans eller martyrskap, förväntat förtjust över att han in-

nehäft en rad höga poster och åtminstone hjälpligt lyckats sköta dem. I förlagsreklamen sägs att Pakenham skrivit en "Apologia pro vita sua" (ett försvar för sitt liv). Det finns i boken mycket litet av den subtila och samtidigt drömligt suggestiva självvranskan som gjort Newmans "Apologia" berömd, men det finns åtskilligt av den uppriktighet utan ansträngning som präglar Newman.

Möjligen kan denna lyckliga frimodighet sättas i samband med att Pakenham inte bara är politisk, utan också religiös konvertit: i slutet av 30-talet blev han, efter några till synes lindriga kriser, troende katolik från att ha varit protestantisk namnkris-ten. Redogörelsen för de skäl som motiverade omvändelsen är naiv och trovärdig. Under ledning av katolska präster blev Pakenham övertvågad om att evangelierna innehåller sanna berättelser, att Jesus verkligen var Gud eller Guds son — han påstod ju själv detta, och man måste lita på att han talade sanning, om man inte vill tro att han var sinnessjuk — och att den katols-

ka kyrkan grundats av Jesus och förkunnar hans lära. Det är en av de enklaste bevisföringar man gärna kan finna. Den har emellertid, synes det, befriat Pakenham från den problematik som förut enerverade honom och givit fritt lopp åt hans boyscout-temperament. Tilltalande är att Pakenham inte påstår vare sig att alla katoliker måste bli socialister eller att alla socialister måste bli katoliker — även om hans egen socialistiska jämlikhetssträvan är religiöst förankrad.

En av Pakenhams reflexioner från ministertiden är av vikt i dagens debatt. Inom engelsk socialism — och även hos oss — är det vanligt att man söker avvärja farhågorna för centralisering och frihetsbegränsning i ett socialiserat samhälle genom att peka på möjligheten av något slags självförvaltning inom företagen, en form av syndikalism eller gillesocialism. Utan att gå in på denna principdebatt förklarar Pakenham att enligt hans erfarenhet de socialiserade företagen redan nu har för stor självstyrelse; med hänsyn till effektivitet och samordning är det nödvändigt att regeringen och ministrarna har ledning och ansvar. Det är sannolikt att denna centralistiska linje blir ofrånkomlig vid socialisering, trots allt vagt tal om att företagen skall styra sig själva. En reell konkurrens mellan offentligt ägda företag framstår som en orimlighet; det är en önskedröm, frampressad av längtan att förena socialism och frihet.

Här ett par av de många notiser och anekdoterna. Adenauer, som varit borgmästare i Köln 1918—1933, blev återinsatt i detta ämbete vid den allierade ockupationen. Redan efter några månader kom emellertid en ny ockupationschef till Köln; han tyckte att återuppbyggnaden gick långsamt, fick till sin förskräckelse höra att borgmästaren var sjuttio år gammal och avskedade honom ögonblickligen. Under några år ansåg ockupationsmyndigheterna på grund av denna episod Adenauer inkompetent för alla befattningar — sedan blev han som politiker snabbt förbundskansler och enligt Churchill Tysklands störste statsman efter Bismarck. — Vid ett tillfälle sammanförde Pakenham sin chef Beveridge med sin vän katoliken och författaren Evelyn Waugh. De började tala om livets mening och dylikt. "Jag försöker att lämna världen en smula bättre än jag fann den", yttrade Beveridge högtidligt. "Jag ser som mitt mål att sprida oro och förtvivlan, och jag tror att jag lyckas bättre än ni", replikerade Waugh. Efteråt kom Beveridge gång på gång tillbaka till samtalet: "Den där Waugh, det var allt en riktig stolle". Pakenham tycks instämma med dem båda, med Beveridge som socialist och med Waugh som katolik.

HERBERT TINGSTEN